

Tips & Tricks bij het centraal schriftelijk eindexamen (CSE)

Vertrouw in jezelf:

- je bent nu in de laatste fase van je eindexamenjaar: realiseer je dat je niet voor niets zo ver bent gekomen! je bent nu goed in staat het eindexamen te maken: **je mag daar vertrouwen in hebben!**

Dag voor het examen:

- probeer de dag of avond van tevoren een beetje te relaxen! ga op tijd naar bed en drink geen alcohol

Dag van het examen:

- zorg voor een goed ontbijt (drink geen Redbull etc.)
- niet al te veel meer in de stof duiken: probeer vooral een beetje te ontspannen

Meenemen:

- schrijf met een (blauwe) pen (neem een reserve mee) gebruik potlood alleen bij grafieken etc. gebruik geen typex
- neem een 2^e rekenmachine mee (of reservebatterijen)
- NL-woordenboek is toegestaan maar realiseer je dat begrippen niet economisch worden verklaard
- bij het eindexamen (**bedrijfs**)**economie** is een **GRAFISCHE** rekenmachine **VERBODEN**
- neem wat te eten en te drinken (water) mee maar maak er geen picknick van (dat leidt af)

Bij de beantwoording:

- sla een regel over tussen de beantwoording van twee vragen
- je hoeft niet perse in chronologische volgorde te antwoorden maar zet altijd duidelijk het nummer van de opgave voor de kantlijn
- je mag op het examenwerk (opgaven en bronnen) schrijven: dus onderstreep, vink af, arceer etc. (de opgaven en het bronnenboekje neem je na afloop mee naar huis)
- vergeet niet je UITWERK-bijlage (als deze bij het examen zit) **WEL** in te leveren
- ga door totdat je EINDE tegenkomt....
- zet geen x of * of ? of iets dergelijks in de kantlijn bij vragen waar je niet zeker van bent of die je later nog wilt nakijken (je geeft daarmee aan dat je zelf erg twijfelt aan het gegeven antwoord en dat komt niet sterk over), beter is het om deze vragen op een kladblaadje te schrijven of op het opgavenblad te omcirkelen (deze lever je immers niet in)

Tijdsdruk:

- je mag ervan uitgaan dat je met 3 uur voldoende tijd hebt om het eindexamen te maken
- neem aan het begin 1 minuutje om door het examen heen te bladeren
- probeer een globale indeling te maken van het examen: schat in waar ongeveer de helft van de opgaven is en schrijf daar het tijdstip op hoe laat je bij deze opgave moet zijn (als je examen begint om 13.30 uur en eindigt om 16.30 uur moet je daar dus om 15.00 uur zijn) ---- op deze manier weet je halverwege of je moet versnellen of dat je op schema ligt

- probeer de tijd optimaal te benutten:
- lees de introductietekst door
- lees de vraag door
- lees de bijlagen / bronnen/ tabellen goed door
- wat vragen ze precies? (welk jaartal etc.)
- gebruik zo nodig het stappenplan (zie hierna)

Inhoudelijk:

- als men vraagt om een berekening, geef dan ook een berekening!
als men vraagt om een uitleg, geef dan ook een uitleg!
als men de beantwoording vraagt in miljarden op 2 decimalen, geef dan ook miljarden op 2 decimalen!
- bedenk of je antwoord in euro's, dollars, koeien, jaren, producten etc. is
- geef niet meer antwoorden of voorbeelden dan gevraagd
- geef antwoord op wat gevraagd wordt (lees de vraag terug nadat je antwoord hebt gegeven)
- als men vraagt naar (bijvoorbeeld) meer/minder of gestegen/gedaald plus een uitleg begin dan met de uitleg en eindig met "...dus gestegen/gedaald"
- bij de wat grotere opgaven kan je gebruik maken van onderstaand **5-stappen-plan**:
 1. Wat willen ze weten?
 2. Welke gegevens heb ik daarvoor nodig?
 3. Hoe kom ik aan deze gegevens (berekenen – uit de bron halen – etc.) (pas bij stap 3 of 4 gaan rekenen!)
 4. Geef met behulp van deze gegevens een antwoord / conclusie
 5. Controleer: - heb ik antwoord gegeven op de vraag? - is het antwoord logisch? - aantal woorden – argumenten – voorbeelden – redenen – etc.
- bij het bekijken van bronnen:
 - lees de titel
 - eventueel: wat staat er op de assen? wat staat er in de legenda?
 - is het in procenten – euro's – indexcijfers – dollars – aantallen – etc.?
 - bij procenten: is het in procenten ten opzichte van vorig jaar – ten opzichte van het totaal – etc.?
 - controleer of je de juiste gegevens gebruikt: juiste jaartallen – juiste categorie – etc.
- gebruik in je antwoord bij uitleg- of verklaarvragen de begrippen die in de vraag staan
- bij een oorzaak-gevolg vraag begin je altijd met het noemen van de oorzaak en eindig je met het uiteindelijke gevolg